

4. Єлманова О.М. Право та мораль: співвідношення понять в контексті аналізу основних регуляторів суспільних відносин, чинників та наслідків їхнього регуляторного впливу // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 89-90.

5. Большаков Е.В. Мораль и право как факторы регуляции общественных отношений. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 6 (32): в 2-х ч. – Ч. I. – С. 28-30.

6. Самолюк Ю.М. Співвідношення права і моралі // Судова апеляція. – 2009. - № 2 (15). – С. 16.

7. Євхутіч І. М. Мораль і право як суспільні інститути: проблеми осмислення в умовах побудови громадянського суспільства / І. М. Євхутіч // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 290-291.

Костенко К.А.,
слухач магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
лейтенант поліції

науковий керівник –
завідувач кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, професор
Кузьменко В.В.

ЦІННОСТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ В АКСІОСФЕРІ ЛЮДИНИ

У даному дослідженні акцентовано увагу на поняттях «цінність», «аксіологія», «педагогічна аксіологія»; подано філософське та педагогічне визначення категорії «цінність». Розглянуто різноманітні класифікації цінностей в історії та на сучасному аксіопросторі.

Ключові слова: цінності, аксіологія.

Людина, як відомо, вступає в різноманітні відношення зі світом. Вона пізнає, оцінює і практично перетворює його. Оцінне відношення людини до світу вивчає аксіологія, або теорія цінностей. Аксіологія (грец. *axios* — цінність, *logos* — вчення) — філософська дисципліна, що вивчає сутність, типи

і функції цінностей. В українській мові у тому самому значенні, що термін «цінність» вживається термін «вартість». Кожній сфері буття людини відповідають певні цінності. До цінностей відносять передусім усе те, що природа надала в користування людині — чисте повітря, воду, корисні копалини, родючі ґрунти, ліси, багаті на рибу ріки і моря. Це — природні цінності. Негативними природними цінностями є брудне повітря, землетруси, вулкани, смерчі та інші природні явища, які завдають шкоди господарській діяльності. Цінністю є здоровий стан організму (біологічні, вітальні цінності), а її антиподом — хвороба. Цінностями є певні душевні стани (психічні цінності) — відчуття комфорту, піднесеності, закоханості, радості, щастя та ін. Протилежними їм є переживання смутку, нещастя, горя. Соціальними цінностями є зайнятість населення, злагода в суспільстві, порядок, мир, демократія. їм протистоять безробіття, соціальні катаклізми, антагонізми, війни. До сфери духовних цінностей належать найвищі ідеали людства (добро, прекрасне, істина, свобода, справедливість, святість) і предмети культури, в яких вони об'єктивувались (художні твори, релігійні, моральні і юридичні системи, наукові теорії). їх антиподами є зло, неістина, потворне, несправедливість, гріховність і явища, в яких вони втілились [1].

Цінність – соціально-філософська категорія, що позначає позитивне чи негативне значення явищ природи, продуктів суспільного виробництва, форм суспільної організації, історичних подій, моральних учинків, духовних витворів людства, окремого суспільства, народу, соціальної групи чи особи на конкретному етапі історичного розвитку. Поняття «цінність» відображає один із найсуттєвіших моментів практичної взаємодії людини з навколишнім середовищем та іншими людьми [2].

Мета – дослідити розвиток поняття цінність як філософського та педагогічного терміну на різних історичних етапах розвитку людства, класифікувати цінності відповідно до їх природи, моральних та матеріальних людських потреб, їх місця в реальному світі. Вияснити для чого саме людині потрібні цінності і які саме.

Цінності – те, що відчуття людей визнають найвартісним, тим, що стоїть над усім і до чого треба прагнути, споглядати, відноситися з повагою, визнанням, шануванням.

В історії розробка аксіологічної проблематики розпочалася ще з античних та середньовічних часів. Філософи розмірковували над співвідношенням цінного та благого, виділяли ієрархію благ та цінностей. Але антично-середньовічна категорія цінностей була позбавлена персоналізму, так як була невідомою особистісна антропологія.

Фактично заново аксіологічна проблематика розпочала розглядатися в Новий Час. Тут вперше звернули увагу на суб'єктивний, моральний аспект формування цінностей (Монтень, Гоббс, Декарт). Особливо важливими тут є зауваження Паскаля, який розрізняв «порядок серця» і «порядок розуму». Тут поряд з розумом і волею, вперше постає серце, як джерело цінностей людини. Юм бачив джерело цінностей у моральному відчутті людини (людинолюбство та справедливість). Він виділяє позитивні та негативні цінності. Поряд з тим, розділяючи суб'єктивні та об'єктивні цінності, Юм відносить їх до «природних». Німецький просвітник Баумгартен виділяє здатність до судження та оцінки, що постають відповідно до емоційного стану задоволення, невдоволення чи байдужості. Він також розділяє суб'єктивні та об'єктивні аспекти естетичного. В цей час чітко сформульовано ідею вищої цінності вільної людської волі – мети моральної поведінки. В цілому, в докантивський період поняття цінності пов'язують з суб'єктивними моральними переживаннями особистості.

Переворот в аксіології пов'язаний з Кантом. Цей філософ чітко розмежовуючи природне і моральне буття, ототожнює ціннісну сферу з моральною. Мораль же у Канта є результатом дій розумної волі, а не емоцій. А моральними діями він визначає такі, що відповідають вищому моральному обов'язку (категоричному імперативу). Цінним є розумне воління до виконання морального обов'язку незалежно від змісту моральної дії. Так як безумовною

цінністю є цінність морального закону, і так як сфера цінностей зосереджена у Канта в моральній сфері, то вищою цінністю є моральна особистість.

Аксіологія як наука виникає в середовищі неокантіанців. Зокрема Р. Лотце надав поняттю «цінність» категоріального змісту, застосував поняття «значення» як фундаментальну характеристику цінності. Згодом його послідовники збагатили концепцію цінностей поняттями «оцінка», «вибір», «ціна», «успіх», «бажане», «належне», «краще», «гірше» [3].

Типи цінностей. В аксіології існує чимало типологій цінностей. З формальної точки зору вони поділяються на матеріальні та духовні; індивідуальні та колективні; відносні та абсолютні; суб'єктивні та об'єктивні; позитивні та негативні. Змістовно виділяють речові, логічні, етичні, естетичні цінності.

Поширеним є поділ цінностей відповідно сфер буття людини. До цінностей відносять передусім природні цінності – усе те, що природа надала в користування людині — чисте повітря, воду, корисні копалини, родючі ґрунти, ліси, багаті на рибу ріки і моря. Негативними природними цінностями є брудне повітря, землетруси, вулкани, смерчі та інші природні явища, які завдають шкоди господарській діяльності.

Біологічні, вітальні цінності – коли цінністю є здоровий стан організму, а її антиподом — хвороба.

Психічними цінностями є певні душевні стани — відчуття комфорту, піднесеності, закоханості, радості, щастя та ін. Протилежними їм є переживання смутку, нещастя, горя.

Соціальними цінностями є зайнятість населення, злагода в суспільстві, порядок, мир, демократія, їм протистоять безробіття, соціальні катаклізми, антагонізми, війни.

До сфери духовних цінностей відносять предмети культури, в яких об'єктивувались художні твори, релігійні доктрини, моральні вчення, юридичні системи, наукові теорії), їх антиподами є

До ідеальних цінностей належать найвищі ідеали людства (добро, прекрасне, істина, свобода, справедливість, святість), а їх протилежностями є зло, неістина, потворне, несправедливість, гріховність.

Усі ці різноманітні предмети і феномени робить цінностями, об'єднує певне їх відношення до людини. Всі вони спрямовані на благо людини, на її утвердження в житті. Саме в цьому і полягає основна особливість цінності [4].

Цінність – феномен, який об'єктивно, за своєю природою є благом для людини, спрямованим на утвердженні її в бутті, реалізації її творчих можливостей.

Однак таке визначення розкриває лише один аспект цінностей — об'єктивістський. Воно не бере до уваги суб'єкта, його свідомість. За цим визначенням, чисте повітря, здоров'я є цінностями, незалежно від того, усвідомлює це людина чи ні.

У суб'єктивістському аспекті цінність залежить від свідомості суб'єкта, оскільки нею вважають лише те, що суб'єкт цінує, чому надає значення. Справді, можна вважати, що корисні копалини, здоров'я, відповідні душевні стани і феномени культури є цінностями, оскільки люди (суб'єкти) надають їм такого значення, вільно їх вибирають з-поміж інших з огляду на конкретні їх переваги. Тому з суб'єктивістської позиції, цінністю є все, що люди вибирають, чому свідомо надають перевагу.

Відмінність між обома підходами не така вже й суттєва, оскільки корисні копалини, чисте повітря, душевний комфорт, мир, моральні ідеали є цінностями для них обох. Однак об'єктивістська позиція передбачає, що цінності існують об'єктивно, незалежно від свідомості суб'єкта, а він може лише правильно чи неправильно оцінювати, використовувати їх. Суб'єктивістську позицію характеризує визнання того, що цінності конституюють (створять) суб'єкти. Залежно від розуміння природи, сутності цінностей вибудовувалися їх об'єктивістські і суб'єктивістські концепції. [5].

Висновки. Таким чином, у суспільстві існують різноманітні напрями класифікації цінностей, які по-різному трактують їх природу. Цінності

виступають одним із основних мотивів поведінки людини, свідомого ставлення до навколишнього світу. Проаналізувавши спеціальну літературу, слід підкреслити важливість духовно-моральних загальнолюдських цінностей, на які необхідно звернути увагу і націлити студентів у процесі навчання. Система цінностей складає фундамент освіти та виховання, тому розробка ціннісного каркасу освіти, системи пріоритетних цінностей є важливим кроком на шляху удосконалення системи освіти, розробки стратегії її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія : Підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. – Київ : Академвидав, 2005 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2012/209-197-17.pdf>
2. Философский словарь / [под редакцией И. Т. Фролова] – Москва : Политическая литература, 1987.
3. Апресян Р.Г., Барулин В.С., Борзенков В.Г., Гаранина О.Д., Гиренок Ф.И. Философская антропология : Учеб. пособие. – М., 2005.
4. Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. Філософія : Підручник. – К., 2002.
5. Губерський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П., Розумний В.П., Бойченко В.П. Філософія : Навч. посібник. – 5 вид., випр. і доп. – К., 2005.